

тави стверджувати наступне: *оптимізація порушених земель повинна гатовекторною і враховувати усі сторони організації кожного ГПЛ відповідно до його сучасного стану та процесів розвитку.*

Відповідні практичні й теоретичні розробки щодо оптимізації ГПЛ мають суттєвих недоліків. Серед них – недостатня увага приділяється такому підходу до розвитку самих ГПЛ. Оптимізація ГПЛ повинна ґрунтуватись знаннями про будову конкретного об'єкта та усіх можливих напрямків поліпшення або раціональних змін його стану. Тому у кожного ГПЛ повинен існувати власний тренд розвитку та оптимізації. Відмінності в прикладних рішеннях можуть бути діаметрально протилежними – від ліквідації (наприклад засипки відпрацьованого кар'єру відвалом) до заповідання, збереження об'єктів ГПЛ як об'єктів культурної спадщини (або об'єктів науки і техніки), надання можливостей вивчатись самим до стійкого стану.

Література:

Білич Н. Е. Рекультивация земель. Сб. науч. тр. – Днепропетровск: ДСХІ, 1987. – 187 с.
Григоруканський Г. О., Падун М. М., Фурдуй Р. С. Основи загальної екології. – К.: Либідь, 1998. – 68 с.
3. Казаков В. Л. На шляху до повного вивчення гірничопромислових ландшафтів Кривбасу // Теоретичні, регіональні, прикладні напрями розвитку антропогенної географії: Матер. III Міжнар. наук. конфер. – Кривий Ріг: Видавничий дім, 2011. – 14 с.
4. Казакова Т. А. Особливості ведення заповідної справи в гірничо-промислових ландшафтах на прикладі Кривбасу // Україна: географічні проблеми сталого розвитку. Зб. наук. праць. – К.: ВГЛ Обрії. – Т. 2. – 2000. – с. 322-326.
5. Петлін В. М. Конструктивне ландшафтознавство / В. М. Петлін. – Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. І. Франка, 2006. – 357 с.
6. Петлін В. М., Чехній В. М. Ландшафтознавчі аспекти створення екомережі України // Український географічний журнал. – 2004 – № 3. – с. 36-43.
7. Шищенко П. Г. Прикладная ландшафтная география / П. Г. Шищенко. – К.: Вища шк., 1988. – 192 с.
8. Янков С. В. Сингенез ландшафтів у групуванні у ландшафтах зон техногенезу. Автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. географічних наук. – Київ: НАНУ Ін-т географії, 2010. – 23 с.
9. Янков С. В. Техно-технічні системи Кривого Рогу: екологічні умови сингенезу / С. В. Янков // Українська географія та геоморфологія. – К.: Обрії, 2008. – С. 246-254.

ДОСЛІДЖЕННЯ АНТРОПОГЕННОЇ ТОПОНІМІКИ ПОДІЛЬСЬКОГО ПОБУЖЖЯ

Квасневська О.О., аспірант,

Вінницький державний педагогічний університет

імені Михайла Коцюбинського, kvasnevska-lena@mail.ru

Сучасний розвиток географії відрізняється інтенсивним зростанням тих її галузей і напрямків, які мають міждисциплінарний характер. Для розвитку географії мають топонімічні дослідження. Вони дозволяють дізнатись про походження назв географічних об'єктів, їх значення для місцевості.

Дослідження антропогенної топоніміки Подільського Побужжя є одним з напрямків пізнання антропогенних ландшафтів. Оскільки основні ландшафти: їх класифікація та структура вже відомі, хоча

постійно досліджуються, то антропогенна топоніміка має широке поле свого розвитку. Під антропогенною топонімікою ми маємо на увазі, походження назв географічних об'єктів, до яких в тій чи іншій мірі причетна людина.

За особливостями природи, її господарського освоєння та формування сучасних ландшафтів, Подільське Побужжя – своєрідний еталон лісостепу (лісополя) України. У офіційних та літературних джерелах поняття «Подільське Побужжя» формувалося поступово. Вперше назва «Побожжя» згадується у Галицько-Волинському літописі (за Іпатіївським списком) 1257 року. Побожжя, Побужжя входило тоді до складу Галицько-Волинського князівства, у XV-XVII ст., ця назва часто зустрічається в польських грамотах та документах [1, 2]. В історичних джерелах XVIII ст. Побужжя згадується як місце перебування Бузького козацького війська, котре охороняло кордони російської імперії по Дністру. У літературних географічних та картографічних джерелах термін «Побужжя» почали активно використовувати наприкінці XIX – початку XX ст. завдяки цілеспрямованому вивченню річки Південний Буг та його басейну. У цей час, з організацією Подільської губернії (1804 р.), вперше використано термін «Подільське Побужжя».

Проблемним, до тепер, є питання походження й правильності назви головної річки Подільського Побужжя – Південного Бугу. Першу, письмово зафіксовану, назву річка отримала ще у V ст. до н. е. У книзі «Історія греко-перських війн» Геродот назвав її Гіпанісом. Пізніше у творах античних географів та істориків Південний Буг іменується інакше: Богосола, Богої. Так корінна зміна назви річки тільки на перший погляд здається не зрозумілою. Насправді, античні посли, купці, а потім пізніше й мандрівники, поступово детальніше пізнавали Побужжя і у своїх нотатках, описах, усних повідомленнях почали використовувати місцеві назви природних об'єктів, зокрема і річок. Назва Богої, Бог була корінною для Південного Бугу. Про це свідчить і переклад його першої грецької назви «Гіпанс». «Гі» або «ге» - земля; «пан», «паніс» - бог родючості» річка, що протікає по родючій (божій) землі – Бог, Біг.

Права притока Південного Бугу річка Згар, отримала свою назву не випадково. У стародавні часи територія сучасного Середнього Побужжя являла собою суцільний лісовий масив. Для розширення площі орних земель тут постійно спалювали значні ділянки лісу. Місце, що залишалося, називалося згарищем, згаром. Очевидно, річка та її притоки дістали свої назви від того, що протікали через згарище. Річка Згар є яскравим прикладом антропогенного топоніма, оскільки саме завдяки діяльності людини вона отримала свою назву.

В окрему групу антропогенних топонімів ми виділяємо антропоніми – це власні назви людей. В українській мові це особове ім'я, ім'я по батькові, прізвище, прізвисько, псевдонім Петро → с. Петрівка, Михайло → с. Михайлівка (Гайсинського району), Грановський → Гранів, Юрій → с. Юрівка. На території України, зокрема і Подільського Побужжя, антропоніми широко розповсюдженні всією територією. Помічено, що в архаїчних топонімах в умовах первісної культури та організації суспільства перш за все відбиваються імена та прізвища володарів, родові імена, прізвиська за місцем перебування населення, господарські уподобання, ландшафтні особливості. Територія

Поділля, а зокрема і Подільське Побужжя, характеризується регулярним антропогенним впливом на ландшафти із VI - VII ст. – в структурі назв поселень найбільшою вагою відзначаються архаїчні, старослов'янські та іншомовні особові слова.

Варто виділити ще одну групу антропогенних топонімів, це назви, що походять від ремесел та різного роду занять людей. Яскравим прикладом є село Вапнярка Томашпільського р-ну Вінницької обл. Виникло в 70-х роках XIX ст. з побудовою Південно-Західної залізниці. Розташоване неподалік від верхів'я р. Марківка, лівої притоки Дністра на Вапнярській рівнині. Назву село отримало від свого місця розташування, в районі залягання вапняку, який тут здавна випалюють. Назва від вапняр (робітник, який добуває і обробляє вапняк), вапнярка «піч для випалювання вапняку».

Бортники - село Вінницької обл. Назва походить від слова бортники - категорія залежних від феодалів селян, відомих з часів Київської Русі, які збирали мед диких бджіл в бортах (дуплах дерев), а згодом у спеціально підвішених на деревах дуплянках. Бортники (бортничі) сплачували феодалам данину медом. Ще одним прикладом походження назви від занять людей є село Бондурі Гайсинського району Вінницької обл. Назва населеного пункту походить від такого ремесла, як бондарства - один із видів українських народних деревообробних промислів.

Вивчення географічних назв допомагає пояснити особливості природи, історію заселення та освоєння краю.

Література:

1. Дашкевич Я.Р. Східне Поділля на картах XIV ст./ Я.Р. Дашкевич// Географічний фактор в історичному процесі. – К.: КГУ, 1990. – С.155-169.
2. Дашкевич Я.Р. Східне Поділля на картах XVI ст./ Я.Р. Дашкевич// Історико-географічні дослідження на Україні. – К.: Наука. думка, 1992. – С. 13-21.
3. Денисик Г.І. Природнича географія Поділля / Г.І. Денисик. – Вінниця: ЕкоБізнесЦентр, 1998. – 184 с.
4. Денисик Г.І. Подільське Побужжя / Г.І. Денисик, В.С. Любченко. – Вінниця: ЕкоБізнесЦентр, 1999. – 96 с.
5. Роговий О.І. Про що шумлять верби: історичні нариси про Корчинці-Ротмистрівку-Вербівку (18-21 ст.) / О.І. Роговий – Вінниця: ДП «Державна картографічна фабрика», 2010. – 344 с.
6. Кордуба М. Земля є свідком минулого: Географічні назви як історичне джерело / М. Кордуба – Львів, 1924.- с. 167.
7. Кругляк Ю.М. Ім'я вашого міста: Походження назв місті смт УРСР / Київ: Наукова думка, 1978. – с. 265.

АТРАКТИВНІСТЬ РІЗНИХ КАТЕГОРІЙ ЛАНДШАФТІВ У СИСТЕМІ ПРИДНІПРОВСЬКОГО РЕКРЕАЦІЙНОГО РАЙОНУ

*Килимчук А.Ю., аспірант,
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського,
kulumchuk1987@mail.ru*

В ході історичного процесу, у зв'язку з діяльністю антропокомпоненту, простежується загальна тенденція: натуральні ландшафти, в силу оптимального біо факторів виробництва, згодом переходять у ландшафтно-технічні системи і похідні натурально-антропогенні геокомплекси. Ландшафтно-технічні